„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопсавно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“.

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 105. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 12. ЈУЛА 1898. ГОДИНА XXXIII.

„Путујући Панславизам“.

Бојазан од „путујућег Панславизма“ како га у једном чланку назва „Bert. Tagebl.“ толико је, у последње време, занео германски шовинизам, да они више и не мисле ни ништа друго него на крсташку Војну, као што су је у V и VI веку водили Германи противу полабских Словена. Али на велику жалост германских „културтрегера“, ова војна не може још никако Негермански Запад нити да примакне изван међа штампе и узаних видика Бечкога Парламента чији се сводови проламају под запенушеном руком Шенерера, Волфа и осталих кулуртрегера са зоолошким именима. „Са свију страна — вели поменути лист — збирају се облаци, и сунце залазећег столећа озарава поље на коме се, нема сумње, приближује час одлучне борбе за опстанак између двеју нација са свим супротна осећања.“

Ова напомена значајна је по нас, што је она потпуни израз васцелога Германства, које са међе Словенства наглашава Западу да је Словенин ту, да он већ наступа, па наравно, позива не само Германе него и васцели Запад, да се прихвати неокресане Момзенове тољаге те да опауче по „тврдим“ словенским главама, не питајући више, јели то глава Чеха, Руса, или кога му драго Словенског племена, „које се дан из дан уноси у лице Аустрији.“

Али на жалост, како нам изгледа, глас германских Крсташа остаће, на измаку овога столећа, само глас вапијућег у пустињи; јер Запад није више оно што је био пре неколико столећа, а ни Словени нису више оно што су били пре неколико столећа, када су дивљи Тевтонци били у стању да истребљују, мрцваре, претапају и пригоне читава племена Словенске расе, која расточена и не свикла пустоловскоме животу, стајаху према полудивљим и чврсто организованим Германима као немоћно стадо пред имењацима садањег Словенождера, Волфа.

Ни не германски Запад нити икоја страна света, у крету ове планете, не сматра данас Словене онако, како их Германи приказују, као што не сматра ни Германе онако како се они сами, у својој надутости, представљају свету. Нити су Западу Словени полудивља раса, коју ваља требити, нити су Германи они истинити поборници културе људске. Запад је данас на чисто с тиме, да Германи не теже да служе култури, него на против, да **култура** служи њима, или боље рећи, њиховој нетрпељивости према свему што је не германско и што се опире германској тољаги. А тако дивљачким понудама зацело неће помагати културни Запад, а нарочито романска раса, која од појаве Тевтонаца па све до данас, не имађаше никада друкчије успомене, до оне која се у крви багрила. Том Германскоме сигналу неће се одазвати они, којима је јасно, да је Словенство за леђима грабљивог Германства у будућности баш онај прави савезник културном не германском Западу.

Германи по свој прилици наслућују ово, те услед тога на ивици XIX века са исколаченим очима и запенушеним вилицама оглашују узбуну и позивају „стражара с Рајне“ да се премести на обале Словенскога Дунава и Молдаве. Услед тога од дан до дан говоре једнако о опакоме Панславизму, који се по „Berl. Tagebl“ ево сада претворио и у „путујући Панславизам“.

Да се отворено искажемо, словенска штампа нема ни мало разлога ни потребе, да се обазире и брани од безочности Германске штампе. Словенима није потребе да себи и своју велику идеју правдају пред негерманским Западом, који је већ давно о Словенству, као најмлађем и достојном наследнику човечанске културе исказао своје симпатично мишљење; а кад нам то није потребно онда каква би нас нужда гонила да доказујемо и уверавамо Германе, како „Путујући Панславизам“ није никакав баук културни, него на против, протест против некултурног, грабљивог терорисања „културтрегерског“, и тежња, да се једно велико и моћно племе, које броји преко 100 милијуна душа и правно изједначи са осталим јевропским народима, као што се већ и културно изједначило.

Кад Аустро-германска штампа обележава Панславизам као једну стварност, она никако не клевета; јер Панславизам у истини постоји, он више није апстрактан као што је могао бити раније, он је сазнање сродничке задруге, којој у материјалном животу има снажнога темеља и услова за остварење у политичкој потреби, он је најзад политичка религија васцелога Словенства, на чији ће се жртвеник у одлучном часу принети свака жртва па ма колико она била велика за поједина племена, само ако то одлучно захтеју општи заједнички интереси целога словенства.

Међутим, баш то Германство, које да нас са најжешћом мржњом говори о Панславизму као бауку, било је једно од највећих покретача ове Словенске идеје. Питате ли, како? Ево!

Словенство је имало од свога јевропског историјског памћења само три смртна непријатеља, који су разоравајуће делали на Словенство, који су му или спречавали да се културно развија или су културу злоупотребљавали да га тотално потчине и утамане. А то су били Турци, Татарска Златна Хорда и — „културтрегери“ Германи. Укупно ова три непријатеља од првог дотицаја са Словенима рушили су све што је Словенско, цепали га, разбијали, дробили. И то је тако ишло вековима, почевши од Полабских и Поморанских па до Руских и Балканских Словена, ишло је све дотле докле ова три рушиоца не нагоните раздељену Словенску породицу да својој крвној заједници потраже и материјалну веву.

Панславизам, дакле није се појавио за то да руши, него да спречава рушитељима, није се појавио да подјармљује, него да се брани од јарма, који му са Истока наметаху Татарско Туркменске Хорде а са Запада Германи. Панславизам захтева само потпуну слободу Словенима од оних, који су га вековима тлачили и потчињавали; а то нити је нити може бити страшило не германскоме Западу, који није имао ни ће имати потребе да се плаши ове идеје, која се на њезиним очима све већма развија.

Кад се дакле, Панславизам, схвати у правој светлости тек онда се може јасно видети, како онај хваљени „Стражар са Рајне“, Дунава и Молдаве није никако стражар културе него до зуба наоружани разбојник, који помно чува отимачину и жељно мотри где би нашао новога грабежа.

Истина је што вели „Berl. Tagebl.“ **Германска и Словенска раса по осећању своме са свим су супротне**, јер прва пљачка а друга се брани, прва притискује а друга се опире, прва тражи туђе а друга неда своје, прво хоће да је господар свега а друга хоће да је равноправна са свима, прва гази право грубом силом, а друга се опире правом против грубе силе. А то су велике разлике, које у истини изазивају два са свим супротна осећања. Словени су скрхали Златну Хорду, крхају Турску царевину, па шат им драги Бог поможе да се једном отресу и трећега јарма. „Путујући Панславизам“, та најсветија религија Словенске будућности, већ је коракнуо. Али не да пљачка и подјармљује него да ослобађава и изједначује, на радост човечанства и славу културе А што се Германском „Стражару“ то не допада, нас ни мало не боли, као што није ни Германе болело зато, што нам се није допадало наше крваво робовање под Татарима, Турцима и Германима.

Свинкс

Свечано вече у почаст славенским гостима на „Жофину.“

Напред сам већ приметио, да је ово вече обећавало нешто изванредног. Да то вече неће у своме сјају и лепоти, никако изостати иза досадањих лепих вечери, знало се је, чим је човек дознао, ко приређује тај састанак.

Па кад ту забаву дају прашке госпође, одборнице су госпођа: Подлипна, Херолдова, пл. Даубека, Казалуска и Кржикова, онда је разумљиво, да је сваки унапред био уверен да ће се добро провести у друштву пријатних чешкиња. Отуда се даје и разјаснити она узрујаност и спрема за ту забаву, која је код доста господе изазвала грозничаво стање.

Наша очекивања, не само да су се остварила, него узевши у обзир читав аранжма те вечери, ми смо са свим очарани и занесени; још се топимо у радости, када се сетимо те красне забаве.

На чаробном „Жофинском острву“ налази се једна лепа зграда, која са свим хармонира са својом господском околином. У првом спрату тога величанственог здања, у чијим смо просторијама имали свој први састанак, где смо се упознали са осталим Славенима, који су похитали на Палацкову прославу, у тим елегатним одајама састали смо се данас као гости предусретљиви Чешкиња. Састали смо се, да се упознамо, да са вредним и узорним Чешкињама, које су такођер много допринеле, да су ови свечани дани тако добро испали.

Горе споменуте госпође, као још и многе отличне госпође и госпођице из првих породица, љубезно су очекивали госте и сваком посетиоцу пружили струк цвећа, пропраћен са славенским поздравом.

Велика и лепа сала пружала нам је данас са свим другу слику; ни налик на ону прву! Све ти је овде данас нешто пријатније, нежније импозатније и величанственије. Ту не беше упарађени, келнера, нити постављени столова, за тако зване банкете, него читава сала била је аранжирана као прави салон. Скупоцене гарнитуре и модерне слике, моловани и везени шпански зидови и заклони, прави перзиски ћилимови и тепихи из Смирне, многе палме и друго ексотично цвеће — све је то давало таку слику, какву нема равне ни у најлепшим источним причама! А поред тога, сетите се само, изабрано друштво!

Заиста, таку слику неће мо скорим видети!

Познанство се је доста брзо правило, ма да нам је почетак био тежак, јер већи део од нас није знао чешки. Али и овде се је обистинило, да је теорија грао, а пракса — златна! Напослетку, ослободи смо се оне бојазни, да неће мо моћи водити конверзацију; камен нам паде с груди и ми смо са дамама и госпођицама говорили српски. Ни смо ли пак могли да просперирамо с нашим језиком онда смо се служили са којим другим славенским језиком, за тим романским, али никако — германским језицима! Похвалити се мора — а ми би волели, када би то то могли рећи и за наш женски свет — да смо код свију Чешкиња опазили велику вољу за изучавање осталих славенских језика, и били смо пријатно изненађени, што смо се уверили, да скоро све госпођице **говоре руски и читају ћирилицу**. Заиста и ово је лепа страна чешког подмлатка, и ми препоручујемо, нашим госпођицама, ама које су иначе пуне лепих врлина, да обрате од сада већу пажњу руском језику, који је за њих много лакши, него за њихове сестре Чешкиње.

Осим тога, морамо указати још на једну врлину чешких госпођица. А та је, не само што су наспрам нас свију Славена биле одвећ љубазне и предусретљиве, него, трудиле су се, на лицима читали смо им вољу и тежњу, да разуму и да чују нешто више о нашем материнском језику, као и особинама нашег народа. „Желиш ли знати, шта је у реду, тад запитај само племените жене.“

Забављење је било дивно. Разне групе почеле су се склапати и шетати по тој лепој дворани. Рут, тај старопољски начин забављања у елегантним друштвима, владао је на тој забави и он је много допринео, што смо се те вечери тако дивно забављали и међусобно боље упознали, него што би било могуће, да је био какав банкет. Оно истина, само онима, којима је говор вирио из џепа, жао је било — а то су признали у једном сретном тренутку — што нису могли да изговоре своје готове говоре! Нама би пак било свеједно, говорили они или не, јер ваљда од нас неби могли тражити, да им, забављајући се најбоље, стенографирамо њихове говоре? Али ипак се радујемо што се нису држали никакови говори — те нас тако нико не узнемири у нашем лепом друштву и красној забави!

Да неби когод са те забаве изашао с рањеним срцем или исто са свим и изгубио; да неби неко од нас одмах те вечери нашао и оно за чим му одавно већ срце жуди; да заљубљиве природе не нађу овде храну, те да поново не осете чаробну моћ Амора; да буде све то тако — постарао се је приређивачки одбор за два врло лепа и умна изненађења или забаве.

Казао изненађење или забаве, што је овде баш свеједно, главно, те су те установе код свију присутних изазвале волико допадање. Па те две тачке учиниле су више него што је човек могао од њих очекивати, да је знао, да су и оне на дневном реду. Па пошто се све на овом свету окреће само око два питања, од које је једно: душевно (научно,) а друго: телесно (животно,) то нас је ипак изненадило, што смо видили, како се овде оба та питања лепо решавају. Краткоћа је душа вида, те зато одмах велим; овде је био и вештачки концерт и богата совра!

Чувени чешки квартет „Gytara“ певао је своје најодабраније песме, а Карл Хофман, познати светски виолиниста, у друштву са госп. Тур-цом, виртуозом на гласовиру, задивио је слушаоце својим вештачким свирањем. Тенориста Флорјански певао је неке чешке и пољске песме, од којих су му особито ове последње донеле велику овацију. Пољаци, који су те вечери били предмет опште пажње, аклamирали су Флорјанском, који је затим отпевао још неке друге пољске песме,

Госпођа Колдовска, обожавана овде као чувена чешка певачица и ненадмашна у „Травиати,“ певала је, као оно славуј на грани, најлепше песме из свог богатог рипертоара.

За време одмора, између певања и свирања, приметили смо, како нас јако привлачи богата совра не толико ради своје лепоте, украса и господства, него, више ради оних лепих госпођица, које су на себе примиле то тешко бреме, да нас угосте, баш као у своме рођеном дому.

Позната је ствар — а о томе може сваки лако осведочити — да људи, ма где сакупљени у великој маси, при јелу много мање пазе на такозвани ред и пристојност, него што то чине, када су у мањим групама. Онај Енглез, који је о тој истини много писао и доказао њему суштину — ако се неварам, био је лорд Byron — да је одкуд синоћ био дошао у Златни Праг, видио би, да и његово правило има изузетак. Да се је тај лепи изузетак те вечери манифестирао, то је једино заслуга госпођица, које су се матерински старале, да сваки од нас добије баш онај залогај или ђаконију, на коју је већ одавно био бацио свој зналачки поглед!

Тако су нас, као што видите, послуживали и дворили ти лепи земаљски анђели, а нама је, све што је долазило из њихових руку — било то: јело пиће или дуван — пријало, годило и сладило.

Куд би год човек мрднуо оком приметио би да свуда влада најбоље расположење Да то расположење није било вештачко изазвано, сведочи нам најбоље, што смо сви тражили, да се и игра. Поред обичних салонских игара, одиграла се је овде и једна чешка народна игра.

Женске тоалете биле су са свим укусно и грациозно изведене. Највише су биле заступљене елегантне салонске тоалете. За мушке је био фрак прописан.

Све славенске народности били су учасници те лепе забаве. Од чешких гостију видили смо следећу господу. Др. Ригера — узгред речено, он ме је запитао за наше српске ствари и за здравље нашег Милетића — даље, дворског саветника дра ритера плем. Ранду, градоначелника г. дра Подлипног са вишим општинским чиновницима. Од чешких посланика су били: г.г. Херолд, Адамек, Хорица, Сокол и друга господа. Многи уредници и сарадници разних чешких листова, као и репресентанти haute finance. Свеучилишни професори и прве позоришне снаге, женске као и мушке, поред тога, још многи одлични прашки грађани, дошли су на то свечано вече.

Тешко ми пада, да вам и од женског света специјално набројим нека имена, а то зато, што су то за мене — Танталове муке. Танталове муке због

тога, јер ко ће именовати међу најбољима живим звездама, поједина створења, када су се све те госпођице скупа трудиле, да што лепше испадне ова забава.

Али, будући да ја већ стојим на субјективном земљишту, то онда иде, и нико ми не сме замерити што се ипак усуђујем, да јавно одам хвалу онима, који исту заслужују у потпуној мери.

За нас је била велика част, што смо се упознали са гђцом Миладом Челаковском, јер то у опште уважено презиме познато је и српској литератури. Њезин деда, Фрања Владислав Челаковски, био је професор славенске литературе на пашком свеучилишту и чувен је ради својих издавања народних песама свију словенских племена. У почаст том великом слависти носи његово име лепо шеталиште, које се налази код чешког пантеона, даклем у најлепшем крају вароши. А на зеленој трави у томе шеталишту стоји цвећем исписано: „Ku cti privce ruže stolisté“. (У славу песника руже столисте). Отац гђце Миладе заузима у чешком народу врло отлично место. Он, Др. Ладислав Челаковски, такођер је професор пашког свеучилишта, светски капацитет у у својој струци, слављен као флориста и велики пријатељ свога народа. Са даровитом и пријатном гђцом Челаковском, коју је још нуз то природа богато обдарила са свима својим врлинама; са том госпођицом, која се одвећ брижљиво старала, да се сви гости осладе са оним лепим и различитим ђаконијама, с којима су столови били начичкани и препуни — уживали су сви Славени, када су могли проговорити само две-три речи.

И госпођица Манженска Брамовска, са њеном елегантном појавом и финим држањем, такођер је била једна од оних створења, са којима, када се човек забавља, не зна шта је доста.

О примадони Ружени Матуровој говорио сам в ћ, када сам био споменуо њену игру у Либуши“ и песме, које је певала на концерту у изложби архитекта и инжењера. Још почео хвалити њену појаву, глас и урођену пријатност, није овде нужно, јер ми сви добро знамо, да је она — сјајна звезда чешког позоришта. Радовали би се, кад би нас та права уметница једном почастила са својим гастирањем. Били се могло и то извести? Надовезујем, да је госпођа Матурова одушевљења за српске народне песме и да исте негује и воле.

Госпођица Ана Кетнерова, гђца Дворак и госпођа Венони-Думек на далеко чувене су као вештакиње, и оне су са својим присуством увеличали овај лепи дан, тако исто као и позната чешка списатељка, гђца Габриела Празова.

Ils sont passe's, ces jours de fête — али, ми ћемо се чешће сећати те пријатне вечери, дуго ћемо спомињати њене лепоте и увек ћемо високо држати речи: „Сећање је једини рај, из којег нас нико не може истерати!“

Па пошто је боље, да званичан део Палацкове прославе завршим са страхом, него да смо имали страх без краја — знајте, да смо ми и данас видили на овој лепој забави нашег Црногорца са хрватским грбом на капи!!!

„Што се мрчи када коват' нећеш?
Што збор купиш кад зборит' не смијеш?“

Најновија фаза источног питања.

од Карла Хрона.

У Beilage zur „Algemeinen Zeitung“ изашло је неколико чланака, који неби требало да прођу не опажено, јер говоре о најновијем стању Источнога питања, у коме Српски народ игра замашну улогу.

Тога ради саопштавамо први део тих знаменитих чланака.

Ускоро по повратку црногорског кнеза из Лондона појавили су се немири у Турској Србији („Рашкој“ или „Старој Србији“) непосредно на црногорској граници. То је може бити један случај без особитог значења; јер никад у тим крајевима није владао мир, а најмање од 1878. год., од како су се тамо населили Арнаути. који су тада из Србије и Црне Горе протерани. Али ти немири могу бити и полазна тачка једне по плану удешене велике акције, којом се намерава покренути онај за европски мир најопаснији део источног питања: српско питање.

За сада је просто свакоме, да по своме чисто индивидуалном схватању усвоји једну или другу могућност као вероватнију, а може бити треба бити врло неповерљив и велики песимиста, па да се дође на мисао да иза ових арнаутских убица и паликуђа има једна активна снага неке политичке мисли. Ја ево признајем одмах без оклевања, да ја таком песимистичком гледишту нагињем и гледаћу да докажем да је оно оправдано.

Али ја ево отворено кажем, да у овој ствари најзад може бити могу ипак имати право они, који у садашњим немирима не виде никакве друге узроке сем оних чисто локалне природе; јер и мој сопствени бележник говори у прилог таком мишљењу о поменутом положају. Ја сам пре девет година прошао кроз тај предео и нашао сам тамо скоро исто стање какво је и данас. Па кад онда није букнуо европски рат, онда ни сад нема разлога мислити, да се он никако избећи не може. Ево неколико интересних података, које сам забележио на лицу места: У Рогову, у срезу беранском на десној обали Лима, а на обронку албанских планина, убију људи Омера Косте Руговца у априлу 1889. Србина Милосава Марића, који се, како веле, хвалио јавно у једној механи у вароши Беранима, како ће Црна Гора у скоро ослободити Хришћане. Два дана за тим нађен је један од убица убијен крај српског села Мунције, услед чега су онда Арнаути попалили свих 70. кућа у том селу и убили 18. становника. Мутесариф пећски, Ферик Халил-паша, пошаље једно оделење војске да казни Арнауте и изда заповест, да Арнаути несмеју у будуће долазити наоружани у вароши Пећ и Беране; али после неколико дана буде он сам у вароши Пећи при шетању од једне арнаутске чете опкољен и претњом да ће га убити приморан да своју заповест опозове. Од прилике 14. дана после овог догађаја стигнем ја, путујући из Берана, у Пећ. У то време било је непрестано окршаја и у околини српског старо-славног манастира Високих Дечана, од прилике два сата јужно од Пећи. Тадашњи игуман тога манастира, Рафаило, беше изабрао себи новог заштитника, јер није више веровао дотадашњему заштитнику Хаџи Мула Зеки Биберу, о коме је пре годину дана било често говора. Између племена старога и новога заштитника изродила се у сљед тога борба и игуман је већ у фебруару морао побећи у Црну Гору. И око Ђакова водила се тада жестока борба с тога, што су две хришћанске девојке побегле од својих родитеља и постале мухамеданке, да би се удале за мухамеданске младиће. У опште узевши тадашња ситуација личила је врло данашњој и као онда тако може и сад овај покрет проћи без трага и без нарушења европског мира.

Али моји песимистички погледи у будућности полазе од са свим других претпоставака. Пре девет година ни једна европска сила није имала воље да ове одавно уобичајене арнаутске тучњаве увеличава и створи од њих велика политичка питања. Да ли је и сад тако, као што је било тада?!

Од тада се много што шта у свету променило, а ништа се није променило толико, колико положај Велике Британије у светској трговини. Британија је добила моћне такмице на Нигру, на горњем Нилу, у Трансвалу, у Кини па, може бити, чак већ и јужно од Хиндукуша. И континентална трговина Европе еманципује се врло нагло од британске индустрије. Поред тога расте у Великој Британији непрестано број становништва које пада на терет трговини са индустријским производима. Данас стоје те ствари већ тако да Енглеска иде у сусрет једној унутрашњој катастрофи, коју ће мучно избећи, ако британска светска трговина, остане стално стационарна, или ако може бити пође чак у назадак. Ја мислим да сам то у мојој брошури „Немачка светска политика“ доказао довољним статистичким податцима, па ћу сад место других аргумената изнети само овај факат, да је Енглеска 1831 год. само 40 процената, а 1891 год. већ 70 процената свога становништва морала ранити производима, индустрија и светске трговине, дочим је у исто време за 62 процента умањена количина култивираног земљишта, а број становништва порастао је за 58 порцената у пркос свима мерама, које је влада предузела да олакша исељавање. И ове цифре и све оне сметње које угрожавају положај и трговину Велике Британије показују, да британски државници настојавају на томе, да се отресу по што по то трговинског ривалитета континенталне Европе и да мисле постићи тај циљ најбрже, ако им испадне за руком, да континенталне силе угурају у међусобни рат. И тиме би онда добио и пут кнеза Николе у Лондон и немири у Албанији, који су се у исто време изродили, једно врло сумњиво обе ежје, јер је могућно да Арнаути нису скочили на оружје да кољу по своме старом обичају, него је може бити Велика Британија наставила оно своје дражење, које је узалуд покушавала већ са јерменским и критским питањем а и са грчко-турским конфликтом.

Ако се лорд Солзбери сад збиља решио да помоћу Црногорског кнеза покрене српско питање, не може се очекивати, да он то целом свету јавно објави. Да видимо шта може донети најближа будућност, ако би оно, што смо мало час рекли, било истина. Пре свега треба претрести сва опа питања која се односе на могућност инсценирања те акције, а у другом реду вероватне последице те акције и средства за одбрану. Група првих питања обухвата личне особине кнеза Николе, његове наде, и средства. У другом реду треба да будемо на чисто с тиме, да ли су планови кнежеви кадри пореметити мир Европе и да ли има могућности отклонити ту опасност. Најзад ћемо говорити о средствима, којима би Аустро-Угарска могла отклонити ову локалну неприлику.

Пре тога каза ћемо неколико речи о српском питању, о коме европски Запад, на жалост, врло мало зна. То питање састоји се у томе, што сви Срби желе да се уједине у једну јединствену народну државу, јер су сад раздробљени и живе под седам разних влада, од којих се пет сматрају као туђинске. Народне српске државе постоје само две: Црна Гора од 1702. и краљевина Србија (или Шумадија) од 1804. коначно од 1815. год. Сем тога Срби живе под угарском и хрватском владом, под бечким „аустријским“ и бечким „заједничким“ министарством и под турском владом. Тежња Срба за народним уједињењем потиче из сразмерно врло младе прошлости, јер и ако је још пре турске инвазије постојала једна велика српска царевина, која је под царем Душаном Силним (1331.—1355.) обухватала не мало цело балканско полуострво, ипак је требало врло дуго времена да се она подигне, никад она није обухватала све српске крајеве и распала се опет у своје делове пре одлучне битке против Турака на Косову (1389). Али свакако је значајно то, да је тадашњу велику Србију створила династија чија је колевка била у данашњој Црној Гори, да су одавде потицали покушаји општег српског ослобођења 1614. и 1688. год. и да је Црна Гора пала најзад под турску власт, а прва је извојевала себи слободу и то без туђе помоћи. Данашње велико-српске тежње потичу од године 1833., њих су покренули тада београдски државници Вучић, Петронијевић и Гарашанин и оне су од 1848. год. постале програм „Омладине“, о којој ћу после опширније говорити.

Што се личности кнеза црногорског тиче, морам одмах рећи, да многи листови, нарочито аустријски, не поступају паметно што његове политичке аспирације омаловажавају. Непријатељ неће бити мањи, ако га омаловажавамо, а кнез Никола даје зацело најмање повода за омаловажавање. Може бити да он прецењује своју моћ, али то не разрешава нас од дужности, да је бар ми без самообмане оценимо. А самообмана била би већ, кад би хтели порицати његово дипломатско искуство и умешност. Не треба никако заборављати, шта је црногорска династија била пре њега, а шта је сад. Кнез Данило, његов стриц и претходник, сматрао је још као срећу, што се могао оженити ћерком једног прилично богатог трстанског трговца. А кнез Никола је удајом својих кћери сродио се са четири знамените и старе европске династије. Његов отац, велики војвода Мирко беше истина храбар ратник (победилац на Грахову 11.—13. маја 1858. год.) и као грађанин врло преспреден трговац; али он беше још прави Црногорац, никад није осећао потребу да ступи у ма какве личне односе са образованим или чак вишим европским друштвеним круговима, јер је само говорио српски и био слабо писмен. Кнез Никола пак беше persona gratissima на двору Александра II., а Александар III. сматрао га је за свог „јединог пријатеља“. Кнез Никола понаша се према моћним владаоцима као са себи равнима и стоји право пред престолима, о којима његов отац није смео ни мислити а да се дубоко не поклони. То су зацело дипломатски успеси које не би требало да омаловажавају нарочито противници кнежеви. Он ужива и изванредан ауторитет код свију Срба. Он, који је као младић од 21. годину после бомбардовања Београда (1862.) писао кнезу Михаилу Обреновићу: „Устани кнеже! Раскини окове, који нам бедни српски народ притискују. Ја, кнез Црне Горе, онда ћу се поносити, да као прост војник стојим на стражи пред Твојим царским дворем —“ он вам важи данас код Срба као од провиђења изабрани вођ и ослободитељ свега Српства. Велики део тога ауторитета има се приписати његовом необичном песничком дару, који се ставио са свим у службу мисли о народном уједињењу, али највећи део свога ауторитета има се приписати томе, што је кнез Никола непрестано једна знаменита личност. Врло се ретко помишља на то, да је од оног плахог деветнајстогодишњег Никице, који је 1860. са свим изненада, постао кнез, постао временом сталожен 57-годишњи Никола који уме да измери шта хоће и шта може.

Политичке аспирације кнежеве могу се сазнати из његових песничких дела. На пример из „Балканске Царице“, драме, коју је он написао пре 15 година и у којој он на уста седога гуслара ово прориче: „Слобода ће са ових црних стена сићи к вама Србима: оне су камен темељац, на коме ће подићи Душанова царска слава“. И пре десет година поздравио је он црногорско бродарско акционарско друштво песмом: „Радуј се с нама, Јадране бурни: морнари српски већ дижу стег“. — „Јадрани биће сад српско море и донеће једном спас, вами Србима.“ Најзад уверава он у својој песми: „Онамо, намо за брда она, где небо плаво савија свод“, да се његова душа неће смирити док се сви Срби не ослободе туђег ропства. Из свега овога јасно се види тежња кнеза Николе и није искључено, да он сад као старац помишља на то, да своју досад веома сретну владавину закључи остварањем својих младићских снова, те да у срцу свију Срба овековечи славу свога имена.

Писмо краља Милана.

У прашким „Narodni Listy“ штампано је једно писмо, које је краљ Милан 31. дец. (12. јан.) 1893. г писао краљици Наталији. Садржина овога писма била нам је још из раније позната, али како је сада она угледала света у племенитоме листу, то је и ми доносимо, како је тамо штампана.

Само писмо по себи врло је карактеристично, јер се у њему најбоље огледа сав очајнички положај једнога човека, који могаше да буде најсретнији владалац и да усрећи свој народ, али који на против својим авантуристичким животом унесрећи и самога себе и свој народ, па ево где сада ради свим силама да и свога узвишеног и напаћеног сина потпуно упропасти.

Писмо гласи:

Бајон, 31. децембра 92./12. јануара 93.

Наталијо! Ја сам Вама у животу више пута проузроковао узбуђења и једа, но ово ће бити последњи пут, али пре но што продужите с читањем овога писма, удалите свакога који би се налазио у соби и читајте ово писмо на само, јер је у итересу Краља Вашега сина, да нико и не посумња да Вам ја сада какво писмо упућујем. Верујте ми бар једном у животу, јер ово су речи умирућег човека, који хоће истину и искрену исповест да Вама учини у тренутку кад мисли да изађе пред Бога. Ви сте хришћанка, Ви сте мајка, и с тим двоструким својством имајте толико одважности и саслушајте ме до краја без сведока. Ја ћу Вам овде говорити са тужним искуством о радњама људским, знајући да имам пред собом једног сведока или једног повереника, који ће ме саслушати с вољом или без воље. Читајте ово писмо до краја.

Наталијо! Ја сам од синоћ овде у Бајону сакривен у једном жалосном хотелу који се зове St. Etiene и налазим се под именом Анри Катарџи. За мене је куцнуо час највише одлучности, а за Вас је дошло време освете и победе.

Само још неколико дана живећу! У тренутку кад мислим да изађем пред највишег свог Судију, хоћу све да Вам кажем.

Ви ћете то једнога дана саопштити и нашем детету. То ће бита Ваша најбоља одбрана у његовим очима, **јер он има више симпатије за ме но за Вас** — а за мене то ће бити моја **смртна пресуда**, јер сам принуђен да под овим околностима **учиним крај својој екзистенцији**. Ви ћете тада бити срећна, јер ћете свакојако бити крај њега! Од ове две ствари само једно може бити: **или ће се његов престо срушати и он ће тада бити принуђен да буде код Вас**, или ће он остати у Србији, и тада ћете Ви његовом и народном вољом бити позвани да дођете у Србију — изузимајући једино случај ако по несрећи Ристићу испадне за ру ом да постане сам господар ситуације. Свакако ће **моја смрт учинити Вас, а уједно с Вама и мога сина срећним**, јер ја сам се на спрам њега, кога јако волим, нехотице огрешио!

Умирући нисам рад да повећам грехове своје, и с тога се обраћам Вами с овим писмом **и молим Вас да спасете част његову**, и да се с Вами разговорим о томе, како би он чак могао извући и користи из **очајне ситуације у којој се ја налазим због сукцесивних погрешака и због рђавих савета којима никад нисам умео да одолем**, како за време **моје жалосне егзистенције на престолу тако и у времену, кад сам исти оставио.**

Пишући Вам ове врсте гледаћу да будем хладан и миран. Два месеца сам се размишљао док сам одлучио овоме кораку. Ја вам ове врсте пишем у Бајону где се сада налазим и моја је тежња да Вам их предам лично у Бијарицу.

Тиче се веома значајних наших узајамних интереса и с тога Вас молим да ме саслушате до краја.

Ми смо се растали услед једне екзистенције, која је за време последњих година нашег заједничког живота више личила на пакао. Скандал је избио онога дана, када сте ми Ви учинили јавну сцену због госпође Назос.

Данас, кад немам никаква разлога истину да сакријем, кажем Вам, да та жена није никада била моја милосница. Одиста ја сам јој правио кур и то је све, али једна пријатељица и жена, која је знала за то моје ашиковање (flirt), чезнула је да је замени. Жена до крајности амбициозна, а можда и заљубљена, хтела је да постане моја. **Одиста Артемиза је и постала моја милосница**, али то је све било после Вашег одласка из Србије. Поступно та се афера тако компликовала, спољна и унутрашња политика умешале су се тако, да сам ја у извесном тренутку **врло добро видео да ми ништа друго не остаје, већ да спасавам круну мога сина, и ја сам абдицирао. Абдицирајући, ја сам обећао Артемизи да ћу је узети у толико више, у колико је већ између нас постојала једна веза.**

У осталом ја нисам имао никакво имање већ саме дугове. Дошао сам у Париз: две године продужио сам тај однос (с Артемизом) увек у истом циљу, али с мање одушевљења и осећаја за личност, чије извесне особине беху ми откривене, и нарочито због савета, које добих од пријатеља, који су ми разумети дали да би тај акт (женидба) веома шкодио Краљу. С друге стране хоризонт у Србији помрачаваше се, противу мене водила се очајна борба, Ви сте били преварени и с вама се маневрисало тако, како би Ви дошли (у Србију) да би се створила тежа ситуација — тада ми је дошла идеја да се разрачунам и да се **упустим у послове како бих могао створити себи и моме сину независну ситуацију за случај, ако би њега истерали револуцијом.**

Али у место успеха ја сам пожњео пораз!

Тада је био један моменат када сам ја и успео, али Артемиза дође и шест месеца гањаше ме, не дајући ми ни једног дана мира, одмора и тишине, и тада бејах готово излудео. Од августа месеца нисам ни једне ноћи иоле добро спавао, и резултат свега тога јесте: савршена и дефинитивна пропаст!

Берза и друге игре довеле су ме у такав теснац, **да сам принуђен да умрем.**

Свет ће рећи да су ме жене упропастиле, али свет се често вара, јер у томе **погледу ја сам имао само један** интиман однос и тај је био, отворено говорећи, без материјалних жртава.

Данас не само да сам упропашћен, већ имам 345 хиљада франака дуга.

Цела моја имаовина састоји се у моме намештају и сребру, које износи вредност од сто хиљада франака, и накит, чија је вредност процењена три до четири стотине хиљада франака.

Али да бих уредио своје берзанске диференције и раскрстио са ситуацијом својом у Паризу тако, да не оставим ни један дуг, који би могао произвести нове скандале, ја сам био принуђен сву имовину да заложим.

Кад се све ово не би довело у ред пре моје смрти, то би онда све избило на јавност, и и пала би мрља на мога сина.

Не ћу да се обраћам Намесништву у Србији, јер имам довољно разлога да верујем, да Ристић не само што није мој пријатељ, већ он није пријатељ ни нашем сину, те не би требало да умрем пројуривши себи куршум кроз главу, већ треба нека случајност да ми проузрокује смрт, како би свету остао прикривен прави узрок, који би могао бити од неповољних посљедица за краља.

Но моје хартије (папири, архива) не би требале да дођу у руке Намесништву или Србима. Треба мој син једнога дана да их има, и ако му не буду предате сигурно су уништене од стране заинтересованих. Ја сам Вас протерао из Немачке и из Србије са жандармма, ја сам Вам доста зла учинио. У овоме узвишеном тренутку, када мени остају само неколико дана да живим, и када ја све ово Вами признајем, а Вас молим да ми опростите, али ја Вас уједно преклињем да спасете Вашег сина.

Можда ћете Ви то моћи да учините. Ви би могли много што да ми с правом пребаците и замерите, али ништа у погледу материјалном, (новчаном).

Може бити да би се могла направити каква комбинација између Вас и мене, која би спасла његову (Краљеву) част. Та би се комбинација састојала у томе, што би ми помогли да доведем у ред моју ситуацију што је имам. Онога дана кад мој син постане пунолетан, он ће Вас и даље оставити да будете сопственик свега тога, или ће Вам вредност у новцу платити.

Ви треба да појмите колико је моја ситуација очајна, кад се усуђујем говорити после свега онога што се је између нас десило. Размислите добро, немојте пренаглити, а признаћете да сам све ово морао да урадим због Саше.

Што се мене тиче, ја ћу моје глупости и лудорије на други начин да платим. Знајући да је ова моја ситуација доведена у ред, ја ћу умрети, јер друго ми ништа не остаје да радим, а и уморан сам од овога живота, али ја ћу моћи мирно да умрем с уверењем, да моја смрт не ће ни случајно нанети безчашћа моме сину.

Ја сам укаљао моју егзистенцију; ја сам својима неправду учинио, праведно је да и ја за своја дела пред Богом одговарам. Ја не тражим да се браним, мене је постигло што сам и заслужио. Али Ви, Наталијо! Дани среће вас још чекају. Ви ћете бити крај њега (сина). Саветујте га, али не верујте (не поверавајте се) Србима. Тамо је престо лабав (паду склон.) Да ли ће он моћи томе последњем искушењу да се одупре? Учите га да буде штедљив

Он ће имати сигуран капитал за време свога малолетства, то је, абдицирајући, једина услуга коју сам му могао учинити.

Када постане пунолетан нека не троши више него сада, и нека оставља на страну (нека штеди) колико може.

Нека се богато ожени и да не тражи ништа друго (осим пара). Ристић би хтео да га ожени ћерком кнеза црногорског. То би било монструозно (ужасно), и она је осим тога веома сиромашна.

Ако ја умрем, а не будем довео у ред моје стање, нека се он (син) не прима наслеђа давши заборaву и саме успомене породичне и историјске. На овоме свету богатство је најјачи покретач. Ја знам колико сам патио целога века тражећи га.

Нека мој живот и моја смрт служе њему као жалосна поука и нека га спрече да не падне у погрешке, које су ме сурвале.

Сада, Наталијо, с Богом за свагда и извините за зла која сам Вам учинио. Од данас за неколико дана ја ћу бити мртав. Ако желите са мном да се видите, одговорите ми са: хоћу; ако не желите, Ви ми просто реците: нећу. Али не стављајте ми у обавезу да дођем к Вама.

Ја нисам рад да ме Ваша околина види, и то није у интересу Краља.

Ја станујем incognito у хотелу St. Etiene у Бајону под именом Анри (Хенрих) Катарди; или ако желите да ме примите код себе, уклоните из Ваше околине оне који ме познају и реците ми да дођем пред мрак, или означите ми место где бих могао доћи. Ово захтевам просто за то, јер би састанак, на коме би био Симоновић (краљичин ађутант) или други неко који ме познаје, одмах био одан, а можда и депешом достављен, а то би могло шкодити Саши.

Већ од дужег времена тежио сам да имам тај састанак, са свих страна покушао сам да дођем до тога. Писмо Сашино, које Вам овде прилажем, може Вам послужити као доказ. Ја сам био опкољен интригантима и експлоататорима. Личности, које су највише допринеле те се налазим у овој ситуацији, а које би с мало добре воље биле у стању да ме из ње извуку сад су ми баш одрекле сваку помоћ.

Артемиза, која је знала моје стање, хтела је, по цену удадбе, мени да створи једну доста сјајну ситуацију. Ја сам одбио, јер је то било политичко лудило. . . . . Ну, можда после свију погрешака, које сам учинио радије умирем но што би се на то решио.

Сада још једном, Наталијо, питам Вас, хоћете ли ме саслушати или не, ако хоћете, учините то одмах.

Будите одважни и саслушајте ме до краја. Ако хоћете, ја ћу с места отпутовати и за три до четири дана нестаћу са овога света остављајући иза мене хаос, али с убеђењем да је и то боље за моју породицу но да живим за њену срамоту (штету.) Кад га (сина) видите, реците му да се чува Ристића. Тај човек био је зао дух (Србије) и тај га човек не воли.

Он само себе воли.

А Ви, ма каква Ваша судба била после моје смрти, пазите да у Вашим одлукама не пренаглите.

Ако се вратите у Србију, оставите сву Вашу имовину у иностранству, а и Сашко нека учини то исто, јер ако га једнога дана револуција обори, треба да има на страни од чега да живи.

Ви сте имали једну погрешку у Вашем животу, то је: виште хтели да разумете да је у Србији престо несигуран (лабав) и увек сте у томе погледу радили на супрот мојим комбинацијама, осећајима. Не падајте поново у ту погрешку на спрам Вашега сина. У осталом Ви сте довољно искуством платили па ћете знати како ваља у будуће да се држите.

У овим узвишеним тренуцима ја Вас проклињем, да у будуће избегавате погрешке! И ја сам их све имао! Но за што да Вам говорим о свему томе. Време пролази, часови и тренуци су драгоцени за онога који има још мало пред собом. Нека оно време, које Вам остаје за живота, донесе среће Вами и Сашку!!!

Ја Вас грлим и извините

Милан.

Краљица Наталија кад је ово писмо добила одговорила је краљу Милану, да он и није заслужио другу судбину, али у интересу њиховога сина она је вољна да га саслуша, само не да јој дође тајно и ноћу, него у дан и јавно, пошто она нема шта да сакрива. Милан је учинио тако и дошао јој је у дан, те ју је преклињао да исплати његове дугове иначе ће се убити.

Краљица му је тада дала 200.000 дин и он је отишао задовољан натраг.

То је онај састанак Миланов са краљицом, који је изазвао ону вест да су се краљеви родитељи измирили, те је у Београду те вечери било у многим кућама чак и осветлење а многи су телеграфски и честитали краљици и краљу Милану.

Српска штампа.

Солун, 30. јуна 1898.

Још се није ни осушила суза српскога народа у Маћедонији за покојним Ристом Наумовићем — Цицом, власником српске школе у Ђевђелији, који паде од зликовачке бугарашке руке као српска жртва; још се нису заборавиле и залечиле многе тешке ране, које нам у току кратка времена зададоше Бугараши, а већ паде нова жртва српска од зликовачке бугарашке руке.

26. тек. мес. у вече, када се кући својој враћао с рада Андрија Ванђеловић, син седога старине Ванђела Лазаревића, епитропа српске православне солунске цркве, мучки би нападнут на сред пута од плаћеника бугарске пропаганде, који Андрију на месту уби из револвера.

Покојни Андрија беше угледан члан Срба Солуњана, одличан и ватрен Србин, који је сваком даном приликом бранио своје Српство, полемишући са својим земљацима, који су као плаћеници бугарске пропаганде, распаљени фанатизмом бугарашким, приредили ово мучко убиство. Бугарашима беше криво, што овако одличан и вредан солунски грађанин стајаше на бранику Српства и нравославља, а презираше шизматичку најезду бугарашку, те не могавши га ничим убедити, да он није Србин потплатише зликовце, који овог челик-Србина мучки убише у цвегу његове младости.

Чим се пронесе глас по Солуну, да је Андрија погинуо, слеже се мноштво народа кући покојниковој, да његова седа оца и верну љубу утеше, а њега до вечне куће испрате.

У суботу 27. т. м. око три часа по подне тело покојниково пренесено је из куће његова оца у цркву Св. Тројице, а одатле у ново гробље. Овом тужном помену присуствовала је огромна маса српскога народа, а чинодејствовао је Њ. В. Митрополит солунски Атанасије са Високопречасним Архимандритом Василијем — Хиландарцем и протом Николом Ђурђевићем. У срп. цркви Св. Саве опростио се са покојником г. прота Н. Ђурђевић кратком, језгровитом беседом. Из цркве је пратња кренула улицом Хамидије до новога гробља, уз хармонијско певање ђака цариградске српске гимназије, који на путу из Цариграда својим кућима, беху тај дан у Солуну.

Над гробом опростио се са покојним Андријом у име његових другова и суграђана г. Душан Ст. Поповић наставник.

За овим су ђаци срп. цариградске гимназије са свим дирљиво и хармонијски отпевали „Вјечнаја памјат!“

Србин Солуњанин.

„Трг. Гл.“

Политичке вести.

Аустрија. Клерикална странка на челу са грофом Диапулијем не дели дословце мишљене немачке левице. „Linzer Volksblatt“ говорећи о свршеним преговорима са владом, чуди се, да се немачка левица није хтела никако да упусти у расправљање владиних предлога, већ да је одбила пружену руку. Предлози садрже у себи много што шта што је по Немце врло повољно. Гроф Тун је нашао начин, којим би се врло частан мир могао закључити са опозицијом. Немачка је левица врло огорчена на овако писање клерикалних листова.

Црна Гора. Министар спољних послова Вуковић, известио је црногорског заступника у Цариграду, Бакића, да је упутио црногорске изасланике, да потпишу протокол о одштети при изгредима беранским. Одштета је додуше мала, али то чини само за то, да што пре ти несретни догађаји оду у заборав.

Бугарска. Кнез Фердинанд је са својом породицом врло лепо дочекан у Петерхову. Станица је дивно искићена била. Када је воз у станицу ушао, свирала је војна музика бугарску химну. Кнеза су дочекали велики кнежеви и кнегиње, херцог Еуген Лајхтенбершки, принц Петер Олденбуршки, херцог Ђорђе Мекленбуршки, министар царскога двора и министар спољних послова, турски посланик и други великодостојници Кнез се возио са великим кнезом Владимиром, а кнегиња са великом кнегињом Маријом Павловном. На путу је народ бурно поздрављао госте. У царском летњиковцу Александрији примио је цар кнежевски пар, а присуствовале су и обе царице. Затим се кнез одвезао у велику петерховску палату, где га је примио министар царскога двора. Цар и царица су одмах после неколико сати вратили посету У вече је била у белој дворани фамилијарна част, којој су присуствовали цар и царица.

— Бечка „Neue Freie Presse“ говорећи о дочеку кнеза Фердинанда у Русији, наваћа ове речи из руског „Новоје Времја.“ Овака посета није била могућа пре неколико година.“ Затим додаје: то је најпаметнија и најистинитија реч у цел претераном одушевлењу, којим су руске новине поздравиле кнеза Фердинанда. Пре неколико година та би посета узнемирила Европу, данас је пак гледамо равнодушно, и овде у Бечу, неосећамо због тога ништа непријатног нити гајимо икакво неповерење. Та зацело да није никако заслуга кнеза Фердинанда и његових заступника, већ је то плод путовања цара Фрање Јосифа у Петроград и тамо добро утврђених пријатељских одношаја између Аустрије и Угарске.

Француска. О боравку Золином зна се само толико, да је стигао у Кил и одатле продужио пут у Копенхаген.

Турска. Како се поговара Русија, Француска, Енглеска и Шпанија управиће на Порту ноту, у којој изјављају да су одлучно противни одашиљању турске војске на Крит.

Шпанско-амерички рат.

Први покушаји за склапање мира испали су врло неповољно. У Шпанији су огорчени, што Америка толико претерује у својим захтевима. Шпањолци неће ништа више жртвовати осим Кубе. Тако пишу шпански листови. При свем том доносе страни листови вести из Мадрида, по којима ће мир за врло кратко време закључен бити. Мадридски дописник „Морнинг Пост“-а тврди одлучно, да је шпански министарки кабинет у својој последњој седници једногласно решио, да отпочне преговоре за мир. „Агенција Фаброва“ јавља шта више, да су министри херцог од Алмодовара и Гомацо одређени да поведу преговоре. У Америци су међутим врло огорчени на шпанску упорност. Полузваничан лист доноси, да ће уједињене држава по сваку цену задржати Порторико, јер је то већ давно закључено. Што се тиче Филипина није још ништа коначно решено. Адмирал Ватсон ће са својом флотом прво присуствовати при заузимању Порторика а затим ће тек отпловити у Европу, да бомбардује шпанска пристаништа.

Вести из места и са стране.

Нов артески бунар. Познато је да на вашаришту имамо један артески бунар. Сад је добила наша варош и други таки бунар у овдашњој свилари под Дунавом. Овај бунар дубок је 121·7 м. и даје воду топлу 14 гр. Реомир, која је и за пиће са свим добра. — Бунар овај бушио је Јосиф Шрајбенвајн не вадећи бургија напоље већ водом испирајући песак из њих, Одиста је време већ да и паше становништво добије једном чисту и здраву воду за пиће. Само је два така бунара мало за нас.

Златан рудник у Србији. У крајинском округу испод планине Стола пронађена је богата златна руда и за експлоатацију исте добио је повластицу индустријалац г. Ђорђе Вајферт гувернер Народне Банке. На томе месту већ се у велико подижу потребне грађевине и за кратко време почеће рад у томе руднику. Од колике је вредности тај нови извор блага за Србију не треба ни да говорови, јер свака земља која има у изобиљу обичних руда сматра се за богату и напредну а кад се нађе још и златна руда као ово у Србији у крајинском округу, онда се види да је Србија са том рудом, поред толиких других, богата и срећна земља, само треба имати вредних и предузимљивих људи. За сад оволико нек је доста на први глас о тој златној руди а док почне рад биће говора и више.

Последња претстава. У уторак 14. (26.) јуна: први пут „Крајишкиња.“ Слика из сеоског живота у 3 чина с певањем и играњем, написао Петар Крстоношић, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од Х. Дубека.

Вешање Бојчева и Новелића. из Пловдива јављају: Смртну казну против убојицима Ане Симонове, Бојчеву и Новелићу, потврдио је бугарски кнез те су обојица обешени у дворишту овдашњег окружнога суда Обојици је било дозвољено у очи смрти, да смеју примити своје рођаке. Бојчева је посетио међу осталима и његов брат, који је с њиме заједно седио на обтуженичкој клупи, али га је суд ослободио. Овоме као и другима изјавио је Бојчев, да он ни из далека не верује, да ће на њему бити извршена казна, јер да је он још увек „капетан Бојчев“. Није био ни најмање порушен, већ се насупрот забављао са посетитељима, пушио цигарете, јео и пио. Новелић је одговорио на питање хоће ли штогод јести или пити: Мртвацу не треба ни јела ни пића“. Својој супрузи која је чланица једне ческе капеле у Цариграду, писао је, да сасвим спремно умире те да ју моли, да му све опрости. Тамничара је зомолио, да купи добар, не врло дебео конопац, кога нека намаже сапуном само да свему буде чим пре крај. У Бугарској наиме нема крвника по звању, већ тај посао обавља који одважнији циганин или месар уз „хонорар“ од једнога наполеондора. Овај пут се је нашао међу заточеницима човек, који је обојицу обесио — дакле колега, кији је обавио вешање размерно доста брзо тако, да је лијечник могао после 5 минута констатовати смрт. Новелић се је пре смрти измирио са католичком црквом (пре две година био је прешао на провослаље) те је примио сакраменте, док Бојчев није никога пустио к себи, али је ипак посве одважно ишао под вешала.

Сцепаник у балону. Познати пољски проналазач Јан Сцепаник дигао се прошле суботе после подне, са Хабрихом и дром Стајнбергом у балону са јубиларне изложбе. Балон је сретно пао у ½6 сати у вече у Бруку на Лајти. При почетку пловидбе десила се ваздухопловцима мала несрећа, јер им се балон заплео међу грање једнога стабла. Кад се балон почео опет дизати, Сцепаник се за опкладу спустио из кошара на ужету и опет се по ужету попео у кошар. Али касније се показало, да то није био сам главом славни проналазач Сцепаник, већ горостасна — лутка.

Потонули град. Један американски новинар, који се сада налази у луци у Кингстону на Јамајки, приповеда, како се у тој луци може промaтрати, када је море мирно, а време лепо, на дну луке потонули град, који је негда био познат под именом: „Port Royal“, чији остатци већ пуна два столећа почивају на морском дну. Морска пучина мора сасвим мирна бити, јер се само онда може опажати тај град, који сећа на чудовишта баснословног Атланта, која је Жил Верне богатом маштом оцртао у својој приповести 20.000 миља под морем“. Јасно се виде торњеви старе катедрале и неке друге цркве око којих сада рибе пливају, као и трагови неких већих кућа. Тај је град услед ужасног потреса потонуо г. 1692.

Спашени путници са „Воургогне“. Пароброд „Тоураине“ стигао је прекјуче са спашеним путницима „Боургогне“, који су били у II. класи у Хавре. Силан се је свет сакупио у луци, да их дочека, а кад се је пароброд појавио у луци, клицању није било ни краја ни конца. Било је ту више потресних призора, кад је спашени отац угледао своју обитељ, а супруга свог мужа, кћи своју мајку итд. Сви спашени путници израњени су, који више, који мање, на кољенима, а домогли су се тих озледа пењући се на барке, које су им притекле у помоћ. Пароброд „Тоураине“ добио је налог, да потражи место, на коме је потонуо брод „Боургогне“, али није могао ништа да пронађе.

Мајчина љубав. Париски листови пишу, да је на свеучилишту у Бордеауксу свршио филозофију с одликом неки младић, који је сасвим слеп. Млади филозоф учио је науке помоћу своје мајке; она је за њега писала, учила заједно с њим све предмете, научила је ради њега немачки, грчки и латински, једном речи, учила је филозофију за свога сина, тако да је он тек умом морао радити и памтити, што му је она говорила и читала. Његово је памћење феноменално. Оваковим начином упознао је он Канта, Хегела, Шопенхауера, Платона, Аристотела, Пасцала, Десцартеса и друге филозофе, а осим тога научила га је сасвим коректно и брзо писати, тако да је тај младић, који је био врло даровит, али слеп, добио је на испиту одлично. То је љубав мајчина! — Ко би је наткрилио?

Најновије вести.

Кнез Фердинанд у Русији. Цар Никола подарио је пре породичног обеда бугарском кнезу Фердинанду орден Андрије а кнегињи Марији Лујзи орден св. Катарине.

Шпанско-амерички рат. Устаски вођа Агвинарлдо прогласио је на Филипинима диктатуру и ратно право. Урођеници се надају да ће извојевати независност Филипина.

Позив на претплату.

Почетком јула месеца т. г. ушла је „Застава“ у друго полгође своје XXXIII. године, о чему јављамо нашим претплатницима и пријатељима српске народне радикалне странке, с молбом, да се на време одазову претплатом за трећу и четврту четврт ове године.

Да би „Застава“ и у будуће стајала на висини свога патриотскога позива, да би и у будуће могла што ревносније штитити интересе, како наше уже и шире српске отаџбине, тако и саме радикалне странке, потребно је да пријатељи странке и претплатници „Заставе“ и овога пута помогну своје гласило претплатом, као што су и до сада ревно чинили.

Начелним пријатељима обраћамо пажњу и на „Заставине“ бројеве од петка. Ови се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата само за њих стаје 3 фор. годишње.

Цена „Заставе“ обележена је на челу листа.

Лист се никоме, без икакве изнимке неће слати на вересију.

У Новом Саду, 22. јуна 1898.

Уредништво „Заставе.“

Трговина.

НОВИ САД, 23. јула. — Пшеница прве квалитете фор. 8·——— н. Пшеница средња ф. 7·40 до 60 н. Пшеница лакша роба ф. 8·10—20 н. Наполица ф. 6 50—— ф. — н. Јечам нови ф. 5·— Зоб 5 ф. 50—70 н. Кукуруз у зрну ф. 5·10 н. Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела пањена 70 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки 50—51 нов.
„ средњи . . 47—48 нов.
„ лаки . . . 44—46 нов.
Све од 1 килограма.
Теоци . 25—28—— нов. по клгр.
Јагњци 5—14 фор. по пару.
Овци . ——— фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

10. јуна било је . . . . . 4·21 мет.
11. јуна било је . . . . . 4·18 мет

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У недељу 12. (24.) јула по други пут: **„Прибислав и Божана“**. Историјска драма у 5 чинова, с певањем, написао Драгутин Ј. Илијић, музика од Д. Јенка.

ОГЛАСИ.

Foulard-Seide 65 kr.

bis **fl. 3.35** per Meter — japanesische, chinesische etc. in den neuesten Dessins und Farben, sowie schwarze, weiße und farbige **Henneberg-Seide** von **45 kr.** bis **fl. 14.65** p. Met. — in den modernsten Geweben, Farben und Dessins. **An Private porto und steuerfrei ins Haus.** Muster umgehend.

G. Henneberg's Seiden-Fabriken
(k. u. k. Hofl. Zürich.) 582 26 51

Оглас дражбе.

Управни црквени одбор Старо-Стапарски са овим расписује јавну дражбу ради оправке св. цркве.

Сав посао т. ј. зидарски, столарски, мазачки, сликарски и златарски прорачунан је на 2600 фор.

План и прорачун до дражбе се може прегледати у црквеној дворани.

Дражбеник је дужан 260 фор. вадијума положити,

Дражба ће се одржати 14. (26.) јула о. г. — Управни црквени одбор задржава себи право поверења.

У Ст. Стапару, 6. јула. 1898. год.

Милан Плужаров
356 1 1 председник.

ТРГОВАЋКИ СПОМОЋНИК

шпецерајске струке, жели једно упражњено место попунити. Исти говори осим српског језика немачки и мађарски 19 година је стар солидан и вредан. Ближа извешћа даје администрација „Заставе“ уз прикључење поштанске марке од 10 новч.
1—2 354

МАНУФАКТУРНА ПОМОДНА ПЛАТНАРСКА ТРГОВИНА ПАВЛА Д. ЈОВАНОВИЋА у Земуну

потребује спомоћника. 1—1 355

100—300 ФОРИНАТА

могу особе сваког сталежа у свима местима сигурно и поштено без капитала и без резике заслуживати са продајом законом дозвољених државних папира и срећака (лозова.)

Понуде под „Leichter Verdienst“ прима **Annoncen Expedition Julius Singer Budapest**, IV. Rostely utcza 3. 308 3 6

На краљевско дозвољеној немачкој ТРГОВАЧКОЈ ШКОЛИ у Митровици на Сави

изображују се младићи у једној години, могуће и прије, као књиговође за банкарске и трговачке радње, те се преко захтјева као и до сада испитивају на бечкој трговачкој школи.

Плата је за подучавање и обскрбу умјерена.

Ј. Моган
концесионар.

Дне 1. и 2. августа п. р. бити ћу у Новом Саду код госп. Хинка Могана, од 3. и 4. истог мј. у Петровом Селу код госп. свећеника Панте Поповића, где се п. т. интересирати самном у споразум остављати могу. 4—10 339

ГОСТИОНИЦА ПОД РАЧУН.

Моју новозидајућу (сазидану) гостионицу на главној улици близу жељезничке станице у Варјашу, тамишкој жупанији, у којој ће и читаоница смештена бити, издајем од 1. (13.) октобра о. г. под рачун. Кућа има 6 соба, од којих су две за читаоницу, једна сала, кујна. келнерај, и врло лепу веранду са покривеном кугланом итд.

Првенство има Србин, који још говори мађарски и немачки.

Јов. З. Стојановић,
2—2 352 трговац.

Уједно потребујем за своју шпецерајску и ситне робе трговину млађег помоћника.

43 ЛАНЦА

врло добре

ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ

у једном комаду у Чурушком хатару издајем на 3 или више година под закуп

Д. Седмаков
3—3 345 Тител.

НЕНАДМАШИМО НЕНАДМАШИМО

СТЕФАНИЈА

сејаћка на пужу (Schneckensäemaschine) најновија система без точкова зајитаљки (Schöpfräder) и без кашике, са којом се разноврсно семење б з икакве промене сејати може Читава машина регулише се једином полугом, која се налази над једном тачном скалом, може се употребити на равном и брдовитом терену са изврсним успехом.

Препоручујем даље моје **„Хунгарија“** и **„Патрија“**-сејаћке и све остале пољопривредне машине сопственог фабриката.

Многобројна признања и сведочбе леже код мене у оригиналу на увид

Anton Reissenzahn
Landwirth. Maschinenfabrik Eisen Metall Gieserei.
Budapest, VI. Eötvös utcza 38.
2—3 326

H. Kielhauser

ГРАЦ.

Х. КИЛХАУЗЕРОВ течни

ГЛИЦЕРИН-СКОРУП

јесте спешни састав нешкодљиви делова, које не само да кожу нежном чини, него јој даје млађану бујност, којом ју оживи и таковом је трајно одржава, чува од утиска ваздуха, ветра и сунца, одстрањује пеге. опаљености од сунца и све нечистоће на кожи.

Сапун од глицеринског скорупа

изванредно њежан, гибак и нарочито се препоручује код употребе глицеринског скорупа.

Париски прашак за госпође

нешкодљив пудер, чини делове њежно беле, одржава их глатким и сувим.

SCHUTZ-MARKE

На лажан париски прашак за госпође, и глицерин-скоруп упозорује се, јер само се онај има за прави сматрати, који има на суду исто као и на опису овај означени заштитни знак.

Стовариште у свима лекаркицама, трговинама мирођије и тима подобним. 110 17—20

CHOCOLAT PH. SUCHARD CACAO SOLUBLE FEINSTE QUALITÄT MÄSSIGE PREISE ÜBERALL ZU HABEN

353 28—

Завоји за ране и лечничко оруђе (справе), створиште кемисјких, за мирисе и фабричких сасуда.

код златног крста **СТЕВАНА ФЕХИРА** код златног крста

У НОВОМ САДУ
главна улица бр. 3

Први и најбољи најпоузданији извор улепшавајућих средстава у ово- и иноземству.

Пространи избор:
Четака за зубе, нокте и и бркове,
Рукавица за фротирање,
Мирисави течности,
Прашкови за лице женскиња,
Лекова и украса.
Сапуна,
Средства за неговање косе, и за
Бојадисање косе,
Воде за испирање уста,
Прах и пасте за зубе,
и свију домаћих и других потребних ствари:
Инсектин,
Нафталин
Глицерин, карбол,
Бензин, терпентин,
Креолин, Нишадор,
Камфор и т. д.

Пропратницом може се свако уверити: да је искључиво:

КРЕМ ЈЕЛЕНА

најбоље и најпријатније средство за улепшавање руку и лица јер је без икакве масти и зејтина.

Без минералних смеса.

У дејству надмашује свако друго средство.

СВЕДОЧБА

Др. ЈУЛИЈЕ СИЛАЂИ
приватни доцент на техничком факултету
ЗАКЛЕТИ ХЕМИЧАР
кр. уг. државног редарства и трг. судб. стола
У БУДИМПЕШТИ.

VII. бр. 4204/1898

Господину Стевану Фехиру у Новом Саду.

Предмет испитивања: КРЕМ ЈЕЛЕНА.
Исход испитивања:

На основу испитивања има се овај крем сматрати као потпуно нешкодљив по здравље.

Дано у Будимпешти 20. јуна 1898.

Др. Јулије Силађи с. р.

Цена теглици 50 н. с овим 1 кутијица пудера 50 н. Сапун 35 н. према наручбинама преко 3 ф. шаље се франко. Главно стовариште за разашиљање: СТЕВ Н ФЕХИР дрогерија и парфимерија у Новом Саду (illatszer és vegyszer üzlete **Ujvidéken**
5-5 304

фабрично стовариште лечничких ранарских справа као и стерилизованих завоја, карболоване вате, привеза, завоја и др.

Разне гуме,
Разних превератива,
Суспензорија,
Штрцаљки,
Иригатора
Инспирационе машине за дестилацију,
Телесни подвеза
Жакуљица за лед
Разни кичица,
Поједине справе, и делови истих примају се у промену и на поправку.

Специјалитет против стеница, буба, кућеске гадиje, мољаца, паразита на домаћим животињама.

Zacherlin

дејствује чудотворно! Убија сваку

врсту инсеката са управо непоњатном снагом и истребљује сву гадију брзо и сигурно на начин, да не остаје никакав животни траг од ње. За то га хвале и држе хиљаде купаца. Ознаке његове су: 1. Запечаћена флаша. 2. Име »Zacherl.«

МОЖЕ СЕ ДОБИТИ:

У Новом Саду код:
Ем. Дицгена,
Д. Арновљевића,
Фридмана и Гутмана,
Ј. Гајгера,
Е. Герлиха,
Т. Ђорђевића,
Алберта Хаса,
Георга Ханзлиха,
Јов. Јаснића,
Д. Коде,
Д. Копа,
Николе Костића,
Јов. Лудвика,
Карла Профуме,
Шаму Розенблута,
Љ. Стефановића сина,
Стојановића и Радованов
Ж. Теодоровића,
Браће Вагнера,
Јов. Војтовића.
У Бачу:
Михаила Блума.
У Бач-Брестовцу:
Consum-Verein-а.
У Шиду: Р. С. Поповића. 12—12

У Бач Тополи:
Јов. Етингера,
Рекамњи Имре.
У Босанском Шамцу:
Адолфа Труцла.
У Черевићу:
Хајнр. Крауса сина.
У Илоку:
Јов. Најмана,
Паје Арсенића сина.
Адолфа Сингера и др.
У Инђији:
Н. Петковића,
Јов. Ђармата
У Карловци:
Марије Хомолка.
У Кленку:
К. Х. Поповића.
У Кули:
Ј. Шварца.
У Ст. Бечеју:
Луке Мравића,
Ц. Фирстовице,
Херцог Гезе,
Антона Пандека,
Стевана Бранковића.

У Петроварадину:
Ферд. Андреса,
Ем. Дицгена и сина,
Игњата Андреса,
Мелхиора Киша.
У Руми:
Браће Дудића,
Н. Ђуришића.
С. Ј. Јуришића,
Швелбл Маг.,
Еме Весел,
А. Н. Живковића.
У Сентомашу:
Јов. Манојловића,
Милана Д. Манојловића.
Илије Јанковића.
У Сегхељу:
Лукач Фецера.
У Тителу:
Лазара М. Јанковића,
Номенмахер Андре.
У Новом Врбасу:
Фердинанда Сајдла,
Тот Антала.
У Вепровцу:
Вепровачке подпомаж. задруге.

Одговорни уредник Константин Брадваровић.

Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.